

Dokumentnamn
Beslut
Beslutsdatum
2023-04-24

Diarienummer
Ö 6-2023/3.1

Klagande

Karolinska Institutet

Överklagat beslut

Etikprövningsmyndighetens beslut den 8 november 2022, dnr 2022-05204-01, se Bilaga

Projekttitle

Fysisk barnmisshandel i Sverige – omfattning, uttryck och rättssäkerhet

Saken

Prövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen)

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden för etikprövning godkänner den delstudie som bygger på material redan insamlat vid Barnahus Stockholm. Överklagandet avslås beträffande den planerade intervjustudien. Överklagandet avvisas beträffande studier av annat material än det som redan finns tillgängligt hos Barnahus Stockholm.

Bakgrund

Det planerade forskningsprojektet innefattar en rad kartläggningar och analyser av fysisk misshandel av barn i åldrar upp till 18 år. Projektet innefattar förekomst och typ av skador i olika åldrar, förändringar under pandemin, relation till stressymtom hos barnen, koppling till munhälsa och tandtrauma samt information om rättsintyg och barnens erfarenheter av rättsmedicinska undersökningar.

Forskarna kommer att granska domar, material från polisens förundersökningar inklusive rättsintyg och yttranden från Rättsmedicinalverket samt journaler från hälso- och sjukvården och tandvården. Sekretessbelagda uppgifter och bandade förhör kommer att ingå i materialet. Studierna innefattar även ärenden där förundersökningen lagts ner. Beträffande den delstudie som bygger på material redan insamlat vid Barnahus Stockholm avser forskarna att inte informera forskningspersonerna individuellt och inte att inhämta samtycke.

I forskningsprojektet ingår dessutom semistrukturerade psykologintervjuer med 10–15 barn som genomgått rättsmedicinsk undersökning. För detta delprojekt ges skriftlig information och samtycke inhämtas från den ena av vårdnadshavarna för barn under 15 år.

Etikprövningsmyndigheten avslag ansökan. Beskrivningen av metodiken bedömdes vara undermålig, något som omöjliggjorde en bedömning av projektet. Myndigheten framhöll att forskningen gäller en särskilt skyddsvärd grupp och att eventuella risker för barnen inte beaktats i ansökan. Den förväntade nyttan av forskningen bedömdes som ytterst begränsad, samtidigt som den skulle innebära ett betydligt integritetsintrång och psykisk belastning på forskningspersonerna. Vidare fann myndigheten att forskarna vill använda känsliga personuppgifter som har samlats in i annat syfte.

Postadress

Överklagandenämnden för etikprövning
c/o Vetenskapsrådet
Box 1035
101 38 Stockholm

Besöksadress

Hantverkargatan 11 B

Telefon

08-546 77 610 vxl

E-post

kansli@onep.se

Webbplats

www.onep.se

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2023-04-24

Diarienummer

Ö 6-2023/3.1

I överklagandet argumenteras för att förväntade kunskapsvinster överväger forskningsprojektets risker och det framhålls att liknande studier godkänts utan krav på informerat samtycke.

Sedan Etikprövningsmyndigheten tagit del av överklagandet, konstaterade myndigheten att klaganden hade justerat ansökan i flera avseenden. Ändringarna medförde att myndigheten bedömde att projektet nu var acceptabelt ur etisk synpunkt. Myndigheten fann dock att det var nödvändigt att komplettera med nya åldersanpassade informationer till forskningspersonerna, utformade enligt myndighetens stödmall. Även nya samtyckesblanketter behövdes tas fram. Ärendet överlämnades till Överklagandenämnden för fortsatt handläggning.

Överklagandenämnden har begärt ytterligare kompletteringar. I sitt svar har klaganden fört en utförlig etisk diskussion. Forskningens värde framhålls både för att förbättra de förebyggande insatserna mot barnmisshandel och för att utredningarna av misstänkt barnmisshandel ska hålla god kvalitet. Vidare lyfts fram att det vore riskfyllt att försöka kontakta vårdnadshavarna för information om forskningsprojektet.

Kompletteringarna innehåller en detaljerad redogörelse för den information som ska registreras. I klagandens svar klargörs att kodnyckel kommer att bevaras. Beräknat totalantal forskningspersoner redovisas (upp till 7 000). Med hänvisning till Barnkonventionen anser klaganden att det för intervjustudien inte är till barnets bästa att kräva samtycke från båda utan bara från den ena av vårdnadshavarna. Eftersom den andra vårdnadshavaren har varit eller är misstänkt, åtalad eller dömd för fysisk barnmisshandel bedömer klaganden att lagen ger utrymme för att endast en vårdnadshavare samtycker till deltagande.

Skäl för beslutet

Enligt Överklagandenämndens mening är den planerade forskningen av stor potentiell betydelse för att utveckla kunskapen om barn som misshandlas fysiskt.

Det utredningsmaterial som finns vid Barnhus Stockholm innefattar känsliga personuppgifter. Klaganden har framhållit riskerna med att kontakta individuella vårdnadshavare för information och eventuellt samtycke. Inte alla vårdnadshavare har barnets bästa för ögonen. Överklagandenämnden bedömer att riskerna är reella – de innefattar inte minst risk för ytterligare misshandel och röjande av sekretesskyddad information vid kontaktförsök. Nämnden vill framhålla att kunskapsbrist också är förenad med risk, om än av en annan karaktär. Att inte tillåta forskning som syftar till att förbättra det vetenskapliga underlaget för insatser vid barnmisshandel innebär en risk för framtida offer.

Mot denna bakgrund har överklagandenämnden övervägt konsekvenserna av ett etikgodkännande av det delprojekt som bygger på bearbetning av material som redan finns insamlat på Barnhus Stockholm med villkor om informerat samtycke. Förhållandet mellan forskningens nytta och dess risker skulle förskjutas i ofördelaktig riktning. Barn och föräldrar förefaller vara medvetna om att insamlandet av uppgifter vid Barnhus Stockholm kommer att användas för att förbättra kunskapen om barnmisshandel. Överklagandenämnden finner därför att det första delprojektet kan godkännas utan krav på informerat samtycke.

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2023-04-24

Diarienummer

Ö 6-2023/3.1

Trots kompletteringarna saknar Överklagandenämnden tydlig information om klaganden avser att göra nya journalgranskningar för att inhämta uppgifter utöver de som Barnahus Stockholm redan har tillgång till. Nämnden har således inte tillräckligt underlag för att godkänna nya journalgranskningar.

För de planerade psykologintervjuerna avser klaganden att inhämta skriftligt informerat samtycke från bara den ena av vårdnadshavarna när barnet är under 15 år. Om ett barn har två vårdnadshavare bestämmer de enligt 6 kap. 13 § föräldrabalken gemensamt om barnets förhållanden (se 6 kap. 13 § föräldrabalken). Det saknas således laglig möjlighet att medge att samtycke inhämtas endast från den ene av två vårdnadshavare.

Överklagandenämnden finner således att forskningen i det delprojekt som bygger på redan insamlade uppgifter vid Barnahus Stockholm kan godkännas efter de justeringar som klaganden gjort i kompletteringar till Etikprövningsmyndigheten och Överklagandenämnden. Godkännandet innefattar dock inte journalgranskningar utöver det material som redan finns tillgängligt vid Barnahus Stockholm. Ansökan beträffande intervjustudien avslås med hänvisning till bestämmelserna i föräldrabalken.

Överklagandenämndens beslut får enligt 37 § etikprövningslagen inte överklagas.

Detta beslut har fattats av Eva Lindeblad, Gert Helgesson, Kjell Asplund (föredragande), Anna Sarkadi, Sten-Åke Stenberg, Ulf Ekberg och Camilla Lif. Vid den slutliga handläggningen har dessutom ersättarna Lars Dahlstedt, Christina Eintrei, Johan Fritzell och Johan Norell Bergendahl samt kanslichefen Jörgen Svidén, administrativa sekreteraren Katarina Gate Lundgren samt juristerna Johanna Sjöcrona och Annika Jäderlund deltagit.

På Överklagandenämndens vägnar

Eva Lindeblad
Ordförande